

Ηαμα - Χαλεπίου καὶ ἀγορασθέντων ὑπὸ τοῦ διευθυντοῦ τῆς Ὀθωμ. Τραπεζῆς ἐν Πόρτ Σαῖδ Aboucasem. Οὗτος ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ κ. Diehl τὴν συλλογὴν του, ἐξ εἴκοσι τριῶν τεμαχίων, ἅτινα εἶνε μέρος τοῦ εὐρεθέντος ἐν τῷ αὐτῷ τόπῳ περιφήμου θησαυροῦ, μεταξὺ τῶν ἀντικειμένων τοῦ ὁποίου ἔχει τὸ Ποτήριον τῆς Ἀντιοχείας, περὶ τῶν παραστάσεων τοῦ ὁποίου ἔχει, ὡς γνωστόν, ἀναπτυχθῆ μέχρη τοῦδε πλουσιωτάτη βιβλιογραφία.

Τὰ ἀργυρᾶ ταῦτα σκευὴ τῆς συλλογῆς Aboucasem (Δισκοπότηρα Μεταλήψεως, λαβίδες, σταυροί, κηροπήγια, ἀγγεῖα κ. ἄ.) ἔχουν χαρακτηριστικὰ παλαιοχριστιανικὰ διακοσμήσεις (ἀναγλύφους κάτωθεν τούτων παραστάσεις ἁγίων, κοσμήματα) καὶ συνοδεύονται μὲ ἑλληνικὰς ἐγχαράκτους ἢ ἀναθηματικὰς ἀφιερωτικὰς ἐπιγραφὰς μεγίστης σπουδαιότητος, καὶ διὰ τὰ ὀνόματα τῶν δωρητῶν καὶ διὰ τὴν ἀναγραφὴν τόπων ἀμφισβητούμενων (κώμησ Καρποκοράων) καὶ διὰ τὴν μορφὴν καὶ τὴν γλῶσσαν (εὐξάμενος προσήνεγκεν, εὐξάμενοι τὴν εὐχὴν ἀπέδωκαν, ὑπὲρ εὐχῆς, μνήμησ, ἀναπαύσεως, πάντων τῶν διαφερόντων αὐτῷ κλπ.). Πολλὰ ἐκ τῶν ἀντικειμένων ἀφιεροῦνται εἰς τὴν ἐκκλησίαν τῶν ἁγίων: Σεργίου καὶ Βάχκου, ἢ πρὸς τοὺς ὁποίους τιμὴ ἦτο εὐρύτατα, ὡς γνωστόν, διαδεδομένη τὸν 5^{ον} - 6^{ον} αἰῶνα ἐν Συρίᾳ (Rosapha = ἀρχαία Σεργιόπολις, ἧς τὰ κειμήλια ἐσύλησε τῷ 542 ὁ Χοσρόης). Τὰ πλεῖστα τῶν ἀντικειμένων τούτων ἀνακτέα κατὰ τὸν Diehl εἰς τὸ β'. ἡμισυ τοῦ 6^{ον} αἰῶνος καὶ τὰς ἀρχὰς τοῦ 7^{ον}, ἔνεκα τῶν λόγων, τοὺς ὁποίους προσάγει ἐν σελ. 115 κ. ἔ.

Ὡς πρὸς τὴν ἀνάγνωσιν τῶν ἐπιγραφῶν τολμῶμεν νὰ παρατηρήσωμεν ὅτι τὸ μὲν ὑπ' ἀριθ. 19 μονόγραμμα, ὅπερ ὁ Diehl δὲν ἀναγινώσκει, δύναται ν' ἀναγνωσθῆ: ΜΑΡ(Ι)Α, ἢ ἀκατανόητος ἀρχὴ τῆς ἐπιγραφῆς ὑπ' ἀρ. 9 ἐπὶ ἀγγείου (ἢ ἀναγνωσκομένη ΖΗCΤΙΝ;) θὰ ἠδύνατο νὰ ἀναγνωσθῆ, ἂν λάβωμεν τὸ ἀρχικὸν Ζ ἔνεκα τῆς μορφῆς του ὡς σύντμησιν καὶ ἂν ἔχωμεν ὑπ' ὄψιν καὶ τὰς ἀλλαχῶ ἀπαντωμένας ἀνορθογραφίας οὗται: Ζ (έον) ης (εἰς) τιν (τὴν) τοῦ ἁγίου Σεργίου (ἐκκλησίαν) ὑπὲρ εὐχῆς κλπ. (πρβλ. ἀριθ. 8 καὶ 9: εὐξάμενοι τὴν εὐχὴν ἀπέδωκαν τῷ ἁγίου Σεργίου καὶ Βάχκου — ἐνν. ν. α. ᾧ).

Γ. Α. Σ.

Recueil d'études, dédiés à la mémoire de N. P. Kondakov (Archéologie, Histoire de l'art, études byzantines), Seminarium Kondakovianum, Prague, 1926, — εἰς μέγα σχῆμα, σελ. 300 μετὰ πολλῶν εἰκόνων, σχεδίων κλπ.

Πολυτελῶς ἐξεδόθη ἐσχάτως εἰς μνήμην τοῦ πατριάρχου τῶν βυζαντινολόγων Ρώσσου Νικοδήμου Κοντακῶφ τεῦχος περιέχον συλλογὴν βυζαντινῶν μελετῶν γεγραμμένων ὑπὸ μαθητῶν καὶ θαυμαστῶν τοῦ μεγάλου διδασκάλου.

Τὸ ὄνομα τοῦ Κοντακῶφ εἶνε ἤδη παγκοσμίως γνωστόν· τὸ ἔργον του ἔχει κεφαλαιώδη σημασίαν διὰ τὴν ἐξέλιξιν τῆς χριστιανικῆς ἀρχαιολογίας, τῆς ἱστορίας τῆς βυζαντινῆς τέχνης καὶ τῶν βυζαντινῶν καθόλου σπουδῶν. Ὁ Κοντακῶφ ἀπὸ τοῦ ἔτους 1866 — ἀπὸ ἡλικίας 22 ἐτῶν — συνεχῶς ἐργαζόμενος εἶτε ὡς καθηγητῆς τῆς Ἱστορίας τῆς Τέχνης ἐν τῷ Πανεπιστημίῳ τῆς Ὁδησοῦ καὶ εἶτα τῆς Πετροπόλεως, ὅπου μάλιστα ἦτο καὶ ἐπιμελητῆς τοῦ Ἑρμιτάζ, εἶτε ὡς ἐξόριστος ἀπὸ τοῦ 1922 εἰς τὸ Πανεπιστήμιον Καρόλου ἐν Πράγῃ, ἔφερεν εἰς φῶς πλῆθος σοφῶν συγγραμμάτων (ὁ ἀριθμὸς μόνον τῶν κυριωτέρων ἔργων του ἀνέρχεται εἰς 102 καὶ πληροὶ ὀλόκληρον βιβλιοθήκην), διὰ τῶν ὁποίων οὐ μόνον προήγαγε τὴν ἱστορίαν τῆς βυζαντινῆς τέχνης, ἀλλ' ἠνοιξε καὶ νέους δριζοντας εἰς τὰς βυζαντινὰς καθόλου σπουδὰς. Τὰ βυζαντινὰ μνημεῖα, ἅτινα ὡς ἐπὶ τὸ πλεῖστον πρῶτος αὐτὸς ἐξετάζει εἰς τὰ ἔργα του, ἐγνώριζε πάντα ἐξ αὐτοψίας, μέρος τοῦ βίου του διαθέτων εἰς ταξείδια ἀνὰ τὴν Ἰταλίαν, Ἑλλάδα καὶ Τουρκίαν. Ὁ εἰς ἡλικίαν 82 ἐτῶν θάνατος τοῦ σοφοῦ γέροντος, ὅστις εἶχεν ἀποβῆ ἀληθῆς ὁδηγὸς παντὸς βυζαντινολόγου, ἦτο ἐπόμενον νὰ συναθροίσῃ τοὺς θαναμαστὰς του, οἵτινες ἀντὶ κοινοῦ μνημοσύνου ἀπεφάσισαν νὰ ιδρύσωσι τὸ ἐν Πράγῃ «*Seminarium Konstantinopolitanum*», ἐπιμελεῖα τοῦ ὁποίου ἐξεδόθη ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος τόμος περιέχων βυζαντινολογικὰς μελέτας εἰς μνήμην τοῦ Κοντακῶφ ἀφιερωμένας.

Ἐν αὐτῷ περιλαμβάνονται — πλὴν τῆς βιογραφίας καὶ βιβλιογραφίας Κοντακῶφ ὑπὸ τῶν G. Vernadski καὶ V. Trancev — αἱ ἑξῆς μελέται:

- 1) *Οἱ εἰκονογραφικοὶ τύποι τῆς Ἀναλήψεως καὶ αἱ πηγαὶ των*, ὑπὸ S. Zébelev (ῥωσιστί).
- 2) *Ἡ πρώτη ἐκστρατεία τοῦ βουλγάρου Συμεὼν κατὰ τῆς Κων/πόλεως*, ὑπὸ V. Zlatarsky (βουλγ.).
- 3) *Αἱ ποικιλίαι τοῦ τύπου τῆς Κοιμήσεως τῆς Θεοτόκου ἐν τῇ παλαιᾷ ῥουμανικῇ τέχνῃ*, ὑπὸ N. Jorga (γαλλ.).
- 4) *Κεραμικὴ τῶν σκυθικῶν τάφων*, ὑπὸ L. Niederle, (τσεχιστί).
- 5) *Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς ὑφαντουργίας τοῦ Καυκάσου (πόρπαι)*, ὑπὸ A. Kalitiski, (ῥωσσ.).
- 6) *Τὰ παιδία ὡς media εἰς τοὺς ἑλληνοαιγυπτιακοὺς μαγικοὺς παπύρους*, ὑπὸ Th. Hopfner (γερμ.).
- 7) *Ἀνέκδοτον ἀπόσπασμα τοῦ ποιήματος τοῦ Σπανέα*, ὑπὸ N. Bănescu, (γαλλιστί).
- 8) *Τὰ ἀλληλοσπαραζόμενα ζῶα ἐν τῇ τέχνῃ τῶν νομάδων*, ὑπὸ F. Fetiche (γερμ.).
- 9) *Ὑφασμα σασσανιδο - περσικὸν ἐξ Ἀντινόης*, ὑπὸ N. Toll (ῥωσσ.).
- 10) *Ἐν πρότυπον τῶν Βουλγάρων τεχνιτῶν κατὰ τὸν 15 καὶ 16ον αἰῶνα*, ὑπὸ A. Protitch (γαλλ.).

11) *Μία βυζαντινὴ συγγραφὴ περὶ τῆς εἰσπράξεως τῶν φόρων*, ὑπὸ G. Ostrogorski (ῥωσσ.).

12) *Βυζαντιναὶ ἀνάγλυφοι εἰκόνες*, ὑπὸ Γ. Σωτηρίου (ἑλλην.).

13) *Αἱ ἐκφράσεις ἐν τῇ βυζαντινῇ φιλολογίᾳ ἐν σχέσει πρὸς τὴν τέχνην*, ὑπὸ A. Munoz (ἰταλ.).

14) *Βυζαντινὰ δόγματα ἐξαρτώμενα ἐκ τῆς θελήσεως τοῦ βασιλέως καὶ τοῦ Πατριάρχου*, ὑπὸ G. Vernadski (ῥωσσ.).

15) *Συμβολὴ εἰς τὴν ἱστορίαν τῆς μεταλλευτικῆς ἐν Ρωσίᾳ* (Ξίφοι Balat καὶ Karalugli), ὑπὸ N. Bélaïew (ῥωσσ.).

16) *Μία ταταρικὴ πρεσβεία εἰς τὴν ἀλλήν τῆς Νικαίας*, ὑπὸ M. Andrejawa (γαλλ.).

17) *Τὰ κοσμήματα τῶν βυζαντινῶν ἐνδυμάτων*, ὑπὸ N. Balaew (ῥωσσ.).

18) *Οἱ ζωγράφοι τῶν Grands Chroniques τῆς Γαλλίας* (τῆς βιβλιοθ. τοῦ παρισ. Κώδ. ὑπ' ἀρ. 2813), ὑπὸ J. Cibulka (τσεχ.).

19) *Σαρματικαὶ καὶ Ἰνδοσκυθικαὶ ἀρχαιότητες*, ὑπὸ M. Rostovtzev (ῥωσσ.).

20) *Περὶ τινος ἀγαματίου ἐξ Akhenaten* ὑπὸ Th. Whittermore (ἀγγλ.).

21) *Ἡ διάδοσις τοῦ ἀνατολικοῦ τρούλλου εἰς τὴν ῥωμανικὴν Βασιλικὴν τοῦ Πον αἰῶνος*, ὑπὸ J. Puig de Catafalch (γαλλ.).

22) *Χρυσὴ λευκανοθήκη ἐσμαλιωμένη*, ὑπὸ O. M. Dalton (ἀγγλ.).

23) *Περὶ τῶν ἐπευφημιῶν τῶν ἡνιόχων ἐν τῷ Ἰπποδρόμῳ* (κριτικὴ μελέτη εἰς τὸ περὶ βασιλείου τάξεως τοῦ Πορφυρογενήτου), ὑπὸ G. Millet (γαλλ.).

24) *Παράρτημα*: Πρακτικὰ τοῦ «Seminarium Kondakovianum» τοῦ ἔτους 1925 - 1926 (ῥωσσ.).

Αἱ ἀνωτέρω μελέται εἶνε συμβολαὶ σημαντικαὶ εἰς τὴν βυζαντινὴν φιλολογίαν καὶ τέχνην, ἀνάλυσιν δέ τινων ἐξ αὐτῶν θὰ κάμωμεν προσεχῶς¹.

Γ. Α. Σ.

¹ Ἐπὶ τῇ εὐκαιρίᾳ τῆς καταχωριζομένης ἐνταῦθα ἀναγγελίας τοῦ Recueil Kondakov, κατόπιν νεωτέρας μελέτης καὶ κατὰ σύστασιν τοῦ κ. Heisenberg, ἐπιφέρονται αἱ ἐξῆς διορθώσεις εἰς τὴν ἐν τῇ πραγματείᾳ μου περὶ βυζαντινῶν ἀναγλύφων εἰκόνων δημοσευθεῖσαν ἐπιγραφὴν τοῦ ἀναγλύφου τῆς Ὁξείας Ἐπισκέψεως Πορταριάς:

Δέσποινα Μῆτερ τοῦ Θεοῦ Λόγου μόνου | τ.κ.τ.φ.ω.ον. σ(όν) οἰκετην | . . . τὸν γράψαντα τὴν σὴν εἰκόνα | ὡς βασίλισσαν βασιλικῶς ἐν μαρμάρῳ | καὶ σοῖς ποσί, Πάναγνε, κείμενον κάτω | ρῦσαί με πρὸς καὶ σκότους ἐξωτέρου | καὶ συγκατατίθμησον οἷς οἶδας τρόποις | ἐν τῇ μερίδι τῶν ἄνω στρατευμάτων.